

Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelman tiivistelmä

LUONNOS

23.3.2023

Sisällys

JOHDANTO.....	3
YLEISSUUNNITELMA	5
Tavoitteet.....	6
Teema	6
Asukkaiden kyselyn tulokset	6
Toimintamalli	8
OLEMASSA OLEVAT JULKISET TEOKSET RATIKAN REITILLÄ.....	10
TEOSLAJIT	12
Maamerkkiteokset.....	12
Kokonaistaideteokset	12
Toiminnalliset taideteokset.....	12
Rakenteisiin integroitu taide	13
Biotaide.....	13
Ympäristötaide	13
Valotaide.....	13
Digitaaliset taideteokset ja muu digitaalinen sisältö.....	13
Tilapäiset taideteokset ja tapahtumat	14
Kävellen koettavat taideteokset ja taidekierrokset.....	14
PYSÄKKIYMPÄRISTÖT.....	16
Tikkurilan asema.....	18
Hakunila.....	19
Koivuhaka	20
JATKOTOIMET	21

Suunnitelman ovat laatineet julkisen taiteen asiantuntija, kuvanveistäjä KuM Marjukka Korhonen ja FCG Finnish Consulting Group Oy: Arja Sippola, Jani Päivänen, Olli Poutanen, Risto Ala-aho.

Raportin kirjoittamiseen ovat osallistuneet kuvataiteilija Mari Vuolanto ja FM Erja Väyrynen.

Suunnitelman tekoa ovat ohjanneet Vantaan ratikan taiteen ohjausryhmä ja työryhmä. Ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut apulaiskaupunginjohtaja Riikka Åstrand ja sen kokoonpano on ollut: Anna Hjorth-Röntynen, Tiina Hulkko, Ilkka Laine, Marjo Poutanen, Jyrki Vättö ja Henry Westlin. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut taidemuseon johtaja Anna Hjorth-Röntynen ja sen kokoonpanona on ollut: Anna Hellen, Mari Lehtoruusu, Sara Mallinen ja Satu Onnela.

Kannen kuva: Pysäkkialueilla taideteos voidaan integroida esimerkiksi katupintaan katumerkinnät huomioiden. Alkuperäinen kuva WSP Finland Oy. Kuvamuokkaus FCG.

Johdanto

Vantaa on monipuolinen, kasvava kaupunki, jonka väestö on kansainvälistä ja monikulttuurista. Se on taajamien kaupunki, jossa asutus lomittuu luontoon ja kulttuurimaisemiin. Vantaan ratikan suunnittelun lähtökohtana on ajatus, että ratikkalinja tukee kehitystä, jossa uutta kaupunkia luodaan entistä tiiviimmäksi ja sen varrelle sijoittuvien alueiden välille syntyy yhteys.

Osana Vantaan ratikan suunnittelua on laadittu Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelma, joka määrittelee taiteen roolia ja mahdollisuuksia kaupungin uudistamisessa. Ratikan taiteen yleissuunnitelma antaa ideoita ja periaatteita taiteen suunnitteluun. Siinä taideteoksista ei ole tehty vielä päätöksiä tai suunnitelmia. Ratikan taiteen yleissuunnitelma on laadittu muun ratikan suunnittelun rinnalla erillisenä konsulttityönä.

Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa pyritään korostamaan vuoropuhelua asukkaiden ja suunnittelijoiden välillä, taiteilijoiden roolia uudenlaisen visuaalisen kaupunkiympäristön luomisessa sekä asukkaiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua tulevaisuuden rakentamiseen.

Taidesuunnitelmassa huomioidaan kaupunkisuunnittelussa käynnissä oleva muutos, joka edellyttää uusia toimintamalleja ja ratkaisuja ekologisten ja yhteisöllisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmassa pohditaan erityisesti taiteen ja luonnon monimuotoisuuden sekä moniaistisen, ihmisen ja ympäristön suhdetta tarkastelevan taiteen mahdollisuuksia. Samalla luodaan kaikkien saavutettavissa oleva julkisen taiteen ulkoilmamuseo.

Taiteen näkökulmasta Vantaan ratikan rakennushanke on harvinainen mahdollisuus luoda merkittävä teoskokonaisuus, joka vahvistaa ja näyttää suuntaa julkisen tilan taiteen kehitykselle kansallisessa mittakaavassa. Sen puitteissa toteutuvat teokset pääsevät näkyville paikoille ja Vantaan strategisen sijainnitakia tulevat saamaan osakseen kansainvälistäkin huomiota.

Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu muut alueelliset julkisen taiteen suunnitelmat, kuten Aviapoliksen taiteen yleissuunnitelma.

Pigalle Duperrén koripallokenttä, Pariisi, Ill Studio ja Stéphane Ashpool. Kuvalähde: Unsplash.

Vantaan ratikan julkisen taiteen tavoitteet

Kaupunkikuva

- Visuaalisen yhteyden luominen kaupunkikeskustojen välille
- Alueiden omaleimaisuuden tukeminen
- Visuaalisten maamerkkien luominen

Yhteisöllisyys

- Asukaslähtöisyys
- Yhteistyö asukkaiden, suunnittelijoiden ja taiteilijoiden välillä
- Yhteisöllisyyteen liittyvien teemojen korostaminen
 - Moniaistisuus
- Liikkumiseen inspiroiminen
- Paikkaan orientoivan ympäristön luominen

Ekologisuus

- Ekologisten toimintatapojen huomioiminen
- Luonnon monimuotoisuuden korostaminen
- Taiteen ja tieteen lähestymistapoja yhdistelevä luova toiminta

Taiteelliset tavoitteet

- Taideteosten laatu
- Taidelajien moninaisuus
- Uusien julkisen taiteen käytäntöjen vahvistaminen
- Taiteellisen ajattelun vapaus
- Teemallinen yhtenäisyys

Suunnittelu

- Hankkeeseen osallistuvien tekijöiden toimintaa tukevan mallin luominen
- Hankkeeseen osallistuvien taiteilijoiden moninaisuuden huomioiminen
- Teemaan liittyvän kehiksen luominen
- Toteutusta helpottavien toiminnallisten periaatteiden hahmottelu

Timo Heino: Kosmos, 2017, Leinelä / Primavera aukio.
Vantaan taidemuseon kokoelma. Valokuva: Sami Lievo-
nen / Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2020.

Yleissuunnitelma

Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelma avaa reitin varrelle toteutettavan julkisen taiteen sisältöjä ja teosten sijoittelumahdollisuuksia luonteeltaan monin tavoin vaihtelevassa kaupunkirakenteessa.

Taiteen yleissuunnitelma viitoittaa taiteen näkökulmasta tulevaa suunnittelua, toteutusta ja niihin liittyviä vuorovaikutteisia prosesseja. Siinä esitellään erilaisia ratikan reitin ympäristöihin sijoituvia kuvataiteen teoslajeja. Esimerkkien kautta esitellään toteutustapoja ja ehdotetaan taiteilijalähtöistä toimintamallia.

Pikaraitiolinjan reitti tulee toteutuessaan kulkemaan Aviapoliksen suuralueella sijaitsevalta Helsinki-Vantaan lentoasemalta Helsingin Mellunmäkeen, jossa sillä on yhteyspiste Helsingin metrolinjaan. Maisemallisesti reitti kulkee monenlaisten alueiden poikki; sen varrella on sekä metsää ja kulttuurimaisemaa että kaupunkiympäristöä, kauppakeskuksia ja asuinalueita. Taideteokset voivat sijoittua raitiolinjan varren pysäkeille ja niiden läheisyyteen. Pysyvän taiteen rinnalle suunnitellaan yllätyksenomaisia tilapäisiä taideteoksia ja tapahtumia. Suunnitelmassa luodaan kantava teemallinen kokonaisuus pysäkkialueille sekä liikennevälineisiin toteutettavasta taiteesta ja kannustetaan hankkeeseen tulevia tekijöitä rohkeaan työskentelyyn ja monipuolisten taide-elämysten synnyttämiseen.

Tavoitteet

Vantaan raitiotien varrelle toteutettavan julkisen taiteen tavoitteena on auttaa löytämään yhteys erilaisten kaupunkikeskustojen välillä sekä tukea alueiden omaleimaisuutta ja ainutlaatuisuutta.

Toteutettavien taideteosten tulee puhutella kokijaa nykytaiteen näkökulmasta käsin. Niiden tulee edustaa hyvää julkista taidetta huomioiden taiteen moninaisuus sekä toimia visuaalisina maamerkkeinä alueen käyttäjille.

Teema

Kohtaaminen on noussut kaupungin oman strategian, kaupunkisuunnittelun lähtökohtien ja asukkaiden näkemysten¹ pohjalta ratikan taiteen teemaksi. Teoksen katsoja ja hänen kokemuksensa ovat tärkeä osa teoksen kokonaisuutta, sillä kaupunkia rakennetaan sen asukkaita ja siellä liikkuvia ihmisiä varten.

Teema lävistää koko hankkeen puitteissa toteutettavan taiteellisen työn ja toimii yhdistävänä tekijänä paikkojen, taiteen lajien ja teosten välillä.

Reitillä kohtaavat niin ihmiset, paikat kuin nykyisyys ja historiakin. Kohtaamisen teemassa yhdistyvät Vantaan erityisyys kaupunkina, tulevaan raitiolinjaan liittyvät kaupunkisuunnittelun tulevaisuuden visiot ja nykytaiteen toimintatapoihin perus-

tuva julkisen taiteen toteutus. Kohtaamiseen liittyvä pohdinta on myös yleisesti oleellinen osa taiteilijan työskentelyä hänen valmistaessaan taideteosta julkiseen tilaan.

Teeman mukaisesti taiteen sijoittamisessa reitin varrelle ja ympäristöön voidaan tuoda esille kohtaamisen mahdollistavia tiloja eri ikäisille kaupunkilaisille. Suunnitelmassa ehdotetaan toteutettavaksi tiloja ja paikkoja, joita yhdistävät taideteokset ja toiminnallisuus taiteen kautta tai sen osana.

Asukkaiden kyselyn tulokset

Vantaan kaupunki on tehnyt viime vuosina useita kyselyjä ja selvityksiä kaupunkilaisten toiveista^{1,2}. Asukkaiden odotukset Vantaan kehittymisestä ratikkakaupungiksi ovat korkealla. Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa huomioidaan kyselyissä esiin tulleet kaupunkitilan suunnitteluun liittyvät asukkaiden toiveet.

Kyselyissä vastaajat ovat tuottaneet paljon hyviä kuvauksia toivotusta tulevaisuudesta elävään kaupunkiympäristöön, katutilaan ja käveltävyyteen liittyen.

Vastauksista käy ilmi, että kaupunkilaiset rakastavat kotikaupunkiaan ja toivovat sen kehittyvän yhä elävämmäksi. Valtaosa vastaajista toivoo voivansa viettää sosiaalista elämää lähialueel-

¹ Ratikkakaupungin visio asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden toiveet raportti. Vantaan kaupunki, 2021.

² Vantaan ratikan katu- ja taidekyselyn tulokset. Vantaan kaupunki, 2021

laan tai ylipäättään Vantaalla, monet myös muualla pääkaupunkiseudulla, kauempana Suomessa tai ulkomailla. Kohtaamisessa fyysisellä paikalla ja ympäristöllä on yhteiskunnan digitalisoinnista huolimatta edelleen suuri merkitys. Neljä viidestä toivookin tapaavansa ystäviään kasvotusten.

Kyselyjen vastauksissa korostuvat erityisesti yhteisöllisyyden, tasa-arvoisuuden ja viihtyvyyden teemat. Toivotaan lisää mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon, yhteiskäyttötiloja ja torielämää. Myös ilmastonmuutoksen huomioiminen, historiatietoisuus ja turvallisuus ovat tärkeitä kaupunkilaisille. Viheralueiden lisäämistä, autottomuuden edistämistä ja käveltävän saavutettavuuden parantamista arvostetaan.

Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa huomioidaan kyselyissä esiin tulleet kaupunkitilan suunnitteluun liittyvät asukkaiden toiveet. Taiteilijat voivat teoksillaan osallistua sekä katutilan elävöittämiseen että aktiviteettien luomiseen. He voivat toimia moottoreina asuinalueiden identiteettien etsimisessä ja voivat tarjota asukkaille välineitä pohtia näitä kysymyksiä sekä teoksissaan voivat kiinnittää yhdessä löydettyjä ideoita näkyvään muotoon.

Esimerkkinä julkisivuun integroidusta taite-teoksesta on Stig Baumgartnerin Kuinka paljon valo on -teos vuodelta 2016 Aurinkokiven koulussa, Kivistössä. Valokuva: Sakari Manninen, Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2020.

Eri taidemuotojen kautta voidaan pureutua erilaisiin kysymyksiin: Esimerkiksi ympäristö- ja biotaide voivat kommentoida ekologisia kysymyksiä ja kertoa ilmastonmuutoksesta sekä liittyä viheralueiden suunnitteluun. Valotaiteen avulla voidaan lisätä turvallisuudentunnetta, väliaikainen taide ja erilaiset taidetapahtumat elävöittävät katutilaa. Eri taidemuodot voivat tuoda vaihtelua ja lisätä viihtyisyyttä kaupungissa.

Toimintamalli

Ratikan taiteen toimintamallissa halutaan korostaa taiteilijoiden roolia hankkeessa koko sen keston ajan suunnittelusta valmiisiin teoksiin. On ensiarvoisen tärkeää, että suunnittelun painopiste on taiteellisesti korkeatasoisissa sisällöissä, jotka ovat taiteilijoiden ideoimia.

Yleissuunnitelmassa ehdotetaan taiteen toteutuksen lähtökohdaksi toimintamallia, jonka pohjana on Vantaalla jo käytössä oleva julkisen taiteen kuratoinnin käytäntö. Sitä ehdotetaan kehitettäväksi taidehankintojen kulkua ohjavan Vantaan julkisen taiteen hankintojen prosessikuvauksen mukaisesti.

Vantaan taidemuseo on luonut kaupunkiin Suomen mittakaavassa erityisen ja tunnistettavan julkisen tilan taiteen toteutustavan, jossa taiteilijoiden luova ajattelu ja visiot taideteoksista ovat olleet näkyvä osa alueen suunnittelua. Toimintamallissa taidemuseon julkisen taiteen kuraattori työskentelee taidehankkeissa yhteistyössä alueille valittujen taiteilijoiden kanssa.

Ratikan taiteen suunnitelmassa esitetään taidemuseon mallin jatkamista ja sen kehittämistä. Toimintamalli on tuonut yhteis-

työssä kaupunkiympäristön toimialan kanssa taiteilijat osaksi julkisen tilan suunnittelua, ja sen kautta Vantaalla on mahdollisuus profiloitua rohkeasti kokeilevana julkisen tilan taiteen kaupunkina. Tämä mahdollistaa moninaiset näköalat ja kosketuspinnat taideteosten luomiselle sekä rakentaa kontakteja taiteeseen kaupunkilaisten arkeen.

Vantaan kaupungin strategian pohjalta ratikan taiteen suunnitelma painottaa avoimuutta, rohkeutta, vastuullisuutta ja yhteisöllisyyttä. Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa ehdotettava kuratointimalli ottaa huomioon nämä periaatteet ja perustuu julkisen taiteen uusien suuntausten integroimiseen kaupunkisuunnitteluun.

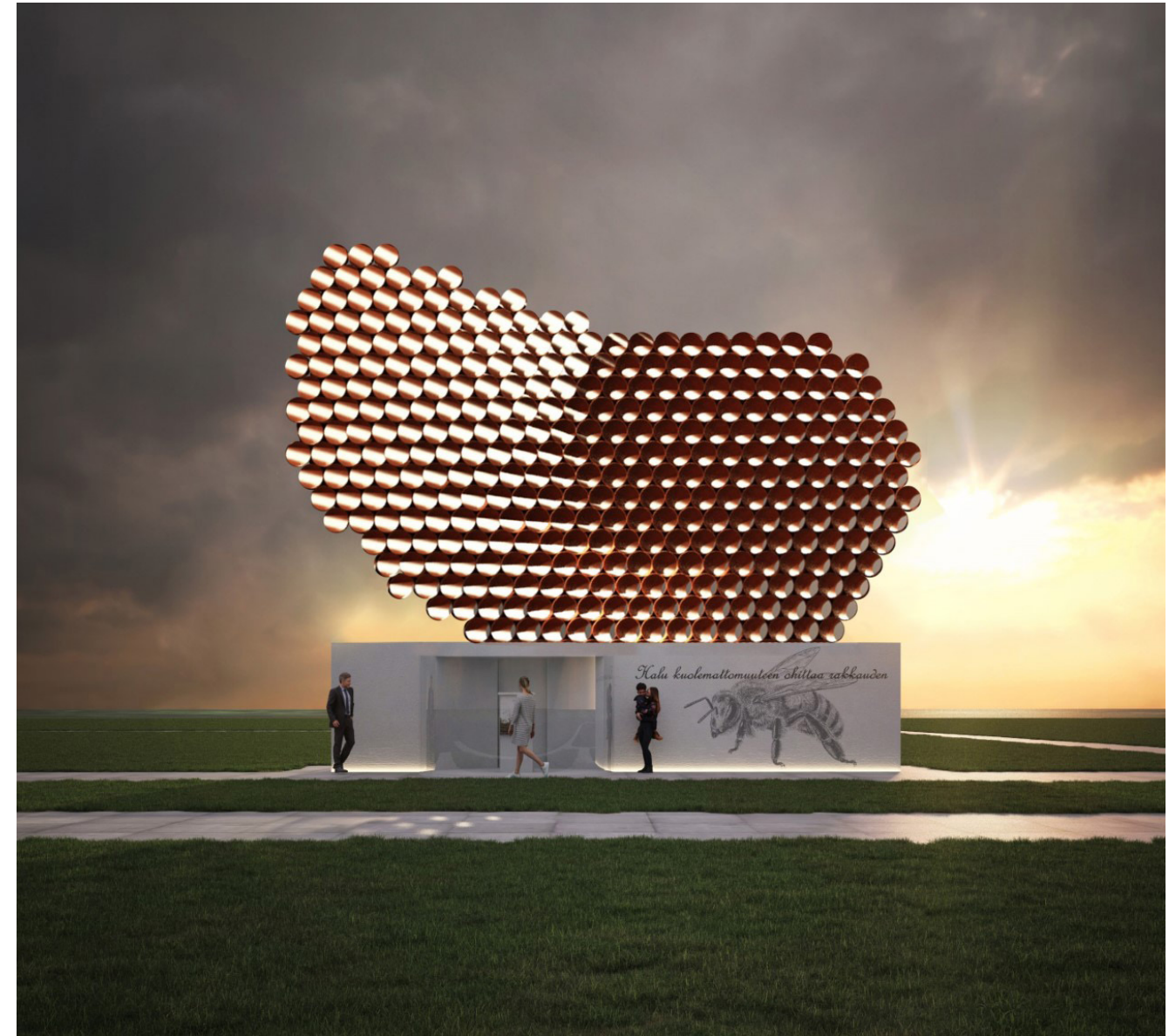
Taideteosten tulee noudattaa kaupungin strategian, resurs-siviisauden ja vastuullisuuden mukaisia periaatteita. Tämä tarkoittaa, että teosten suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja kunnossapidossa ollaan tietoisia ympäristövaikutuksista ja pyritään hiilineutraaliuteen. Ekologiseen tietoisuuteen ja yhteisöllisyyteen perustuvat teokset voivat tulla osaksi kaupunkikuvaa monumentaalisten ja veistosmaisten teosten rinnalle.

Yleissuunnitelmassa esitetään kaksi vaihtoehtoista mallia taiteellisen kokonaisuuden toteuttamiseksi.

Vaihtoehdossa 1 esitetään nimettäväksi kullekin taiteen lajille omat päätaiteilijat, jotka toimivat myös kuraattoreina teemallisille kokonaisuuksille. Mallissa nimetään ratikan taiteen kordinaattori ja kuusi päätaiteilijaa yleissuunnitelmassa esitettyjen taiteen lajien mukaisesti.

Vaihtoehdossa 2 esitetään nimettäväksi yksi päätaiteilija, joka muodostaa 2-3 taiteilijan kollektiivin. Ryhmä työskentelee yhteistyössä taidemuseon kanssa sekä suunnittelee ja kuratoi yhdessä teemalliset alakokonaisuudet.

Kuraattorit huomioivat taiteen suunnittelussa ja taiteilijavalinnoissaan monimuotoisuuden. Vuorovaikutuksesta asukkaiden kanssa vastaavat hankkeeseen kutsuttavat yhteisötaiteilijat yhteistyössä taiteilijakuraattorien ja Vantaan kaupungin kanssa. Taiteilijat voidaan valita kutsumalla sekä avoimen haun kautta.

Luonnoskuva Mehiläisten paviljongista (Harri Larjosto). Mehiläisten paviljonki on monumentti mehiläisille ja pölyttäjille. Sen rakenne mukailee mehiläisten kennostoarkkitehtuuria. Monumentin kennorakennelma valmistuu Annfredin puiston alueelta poistettavasta vanhasta Vantaan energian kaukolämpöputkistosta. Teoksen osana on pieni mehiläistarha, jossa elää genomisuojeletu pohjolan tumma mehiläinen. Katsojat voivat seurata elämää lähietäisyydeltä ja nettisivustolta – alueen valmistuttua osallistuakin tarhaukseen. Rälssipuistoon tulee pienempi ”sisarteos”, hyönteishotelli, johon lapset voivat käydä laittamassa pesäpaikkoja hyönteisille. Arkkitehtinä toimii Kari Lappalainen.

Olemassa olevat julkiset teokset ratikan reitillä

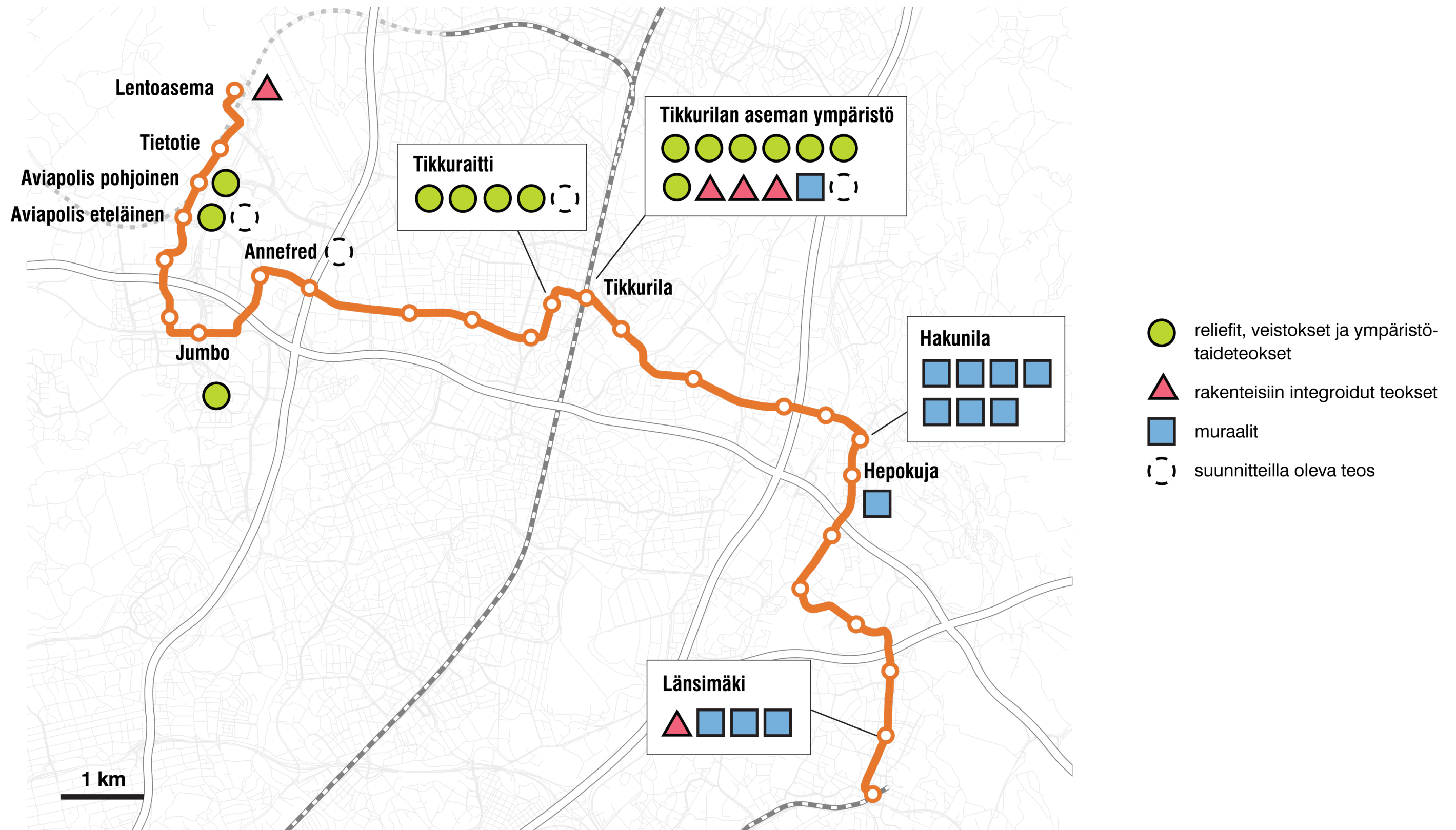
Suunnitellun Vantaan ratikan reitin varrelta löytyy lähes 20 aiemmin valmistunutta taideteosta. Näiden lisäksi taidemuseon kokoelmiin liitettäviä uusia taidehankkeita on käynnissä Aviapoliksen, Annefredin ja Tikkurilan aseman eteläpuolen alueilla. Näihin kohteisiin on valmistunut alueelliset taiteilijoiden ja taidemuseon yhteistyössä laatimat taidekonseptit teoshankkeista. Taidemuseon kokoelmiin kuuluvien julkisten taideteosten lisäksi ratikkareitin var-

rella on useita muraaleja. Kaupunkiin voidaan muodostaa ikään kuin digitaalinen ulkoilmamuseo jo olevista julkisen taiteen teoksista, toteutuksessa olevista teoksista ja ratikan tulevista teoksista.

Sisältöinä voi olla perinteisten teostietojen lisäksi videoita esim. taiteilijahaastatteluista ja teosten valmistamisesta sekä lehtiartikkeleita. Digitaalisen sisällön piiriin voidaan tuoda informaatiota myös työvaiheessa olevista taidehankkeista.

Merja Ranki ja Outi Turpeinen: Apaja, 2014, Tikkurila / Tikkurilantori, kaupungintalon edusta. Vantaan taidemuseon kokoelma. Valokuva: Pekko Vasantola / Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2020.

Vantaan ratikkalinjan läheisyydessä sijaitsevat julkiset taideteokset

Teoslajit

Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa luodaan katsaus erilaisiin reitille valikoituihin taidelajeihin ja annetaan esimerkkejä niistä. Nämä julkisen taiteen lajit ovat ajankohtaisia, kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia sekä kaupunkilaisia osallistavia. Usein eri lajien rajat eivät ole tarkkoja, ja teoksissa voidaan yhdistellä ja sekoittaa eri taidelajeja.

Maamerkkiteokset ovat suuren mittakaavan teoksia, joille on ominaista pysyvyys ja veistoksellisuus. Ne ovat ympäristöstä erottuvia taideteoksia, joiden toivotaan muodostuvan merkittäviksi paikan identiteetin kannalta.

Kokonaistaideteokset ovat usein laajoja taiteen lajeja yhdisteleviä teoksia, joiden toteutus osallistaa eri alojen taiteilijoita sekä myös muiden alojen tekijöitä. Kokonaistaideteokset voivat koostua useista elementeistä ja eri teosmuodoista muodostaen yhtenevän taideteoksen. Leimaavana piirteinä näille taideteoksille on, että ne voidaan toteuttaa taiteilijan vetäminä monialaisina taidehankkeina osana laajempaa kaupunkikuvalista kokonaisuutta.

Toiminnalliset taideteokset ovat teoskokonaisuuksia, jotka mahdollistavat ihmisten kohtaamisen toiminnallisissa merkeissä. Ne voidaan suunnitella niin, että niiden puitteissa, niiden luomassa tilassa tai sen yhteydessä ihmiset voivat

harrastaa, pelata, leikkiä tai liikkua. Hyvä esimerkki tällaisesta toiminnallisuudesta voisi olla taiteilijan suunnittelema skeittipuisto. Toteutuakseen toiminnallisuus ei kuitenkaan aina vaadi monimutkaisia rakenteita, sillä taiteelliset ratkaisut voivat avata uusia näköaloja. Se voi tarkoittaa esimerkiksi, että teos inspiroi katsomaan maisemaa tai kaupunkinäköymää uudenvälisestä perspektiivistä, saa kulkemaan epätavanomaista reittiä ja johdattelee katsojan toimimaan tietyllä tavalla.

Kuubalaisen taiteilijaparin Los Carpinteros (The Carpenters) toteuttama Tower-teos (2012) Zürichissä, Sveitsissä. Taiteilijapari: Marco Antonio Castillo Valdés ja Dagoberto Rodríguez Sánchez. Linkistä voi lukea veistoksen tarinan ja katsoa kuvia: <https://www.zuerich.com/en/visit/culture/towers-by-los-carpinteros>. © Zürich Tourism.

Rakenteisiin integroidulla taiteella tarkoitetaan kiinteisiin rakenteisiin kuten siltoihin, alikulkukäytäviin, seiniin ja muihin rakenteisiin liittyvää taidetta. Ratikan reitin varrella tällaisia kohteita on useita, tärkeimpänä uutena rakenteena Tikkurilan aseman alittava Tikkurilanraition tunneli.

Biotaide on taiteen ja tieteen lähestymistapoja yhdistelevää luovaa toimintaa, jossa sovelletaan esimerkiksi lääketieteen ja bioteknologian menetelmiä. Teoksissa saatetaan hyödyntää erilaisia tietokantoja tai teokset voivat perustua elollisten organismien toiminnalle. Teokset saattavat myös syntyä vuorovaikutuksessa yleisön kanssa. Tämän päivän biotaidetta ovat kaikenlaiset orgaanista aineistoa hyödyntävät teokset, jotka kommentoivat ihmisen ja ympäristön suhdetta. Kohtaamisen teemaan biotaiteella on paljon sanottavaa: sen avulla voidaan esimerkiksi tuoda esiin ympäristössä niitä kanssaolevia, joita muuten ei huomioda: kasvit, luonnoneläimet, hyönteiset.

Ympäristötaide toimii monenlaisten, usein näennäisesti keskenään hyvinkin erilaisten teosten yhteisenä kategoriana. Perinteisesti ympäristötaiteen teokset sijoittuvat ulkotilaan,

jossa niiden tehtävä on kommentoida omaa välitöntä ympäristöään, luoda katsojan ja teoksen välille vuorovaikutusta ja tilan kokemista. Ympäristötaiteen paikkoja voivat ovat erityisesti pysäkeille johtavat viherreitit ja pysäkkien läheiset rakennetut viherympäristöt.

Valotaide käyttää materiaalinaan valoa ja alustanaan ympäristön elementtejä ja olemassa olevia rakenteita. Valotaideteokset ovat viime vuosina kasvattaneet suosiotaan ja asukkaat toivovat niitä varsinkin pimeän kauden aikaan. Ratikan yhteydessä valotaideteokset voivat olla osa pysäkkejä ja niihin integroitua valotekniikkaa tai erillisiä valotaideteoksia pysäkkiympäristöissä.

Digitaaliset taideteokset ja muu digitaalinen sisältö

Matkustajille voidaan tarjota digitaalista sisältöä läpi koko raitiotielinjan. Osittain sisältö voi tulla raitiovaunuissa ja pysäkkiympäristöissä sijaitseville näytöille, osittain sitä voidaan kuluttaa matkustajien omilta mobiililaitteilta. Pysäkkiympäristöihin voidaan tuottaa mobiililaitteilta katseltavaa lisätyn

Superkilen on moderni kaupunkipuisto Kööpenhaminassa Nørrebro kaupunginosassa. Valokuva: FCG.

todellisuuden teknologioihin pohjautuvaa sisältöä. Lisätty todellisuus mahdollistaa historian elävöittämisen, virtuaalitaiteen, elämyksellisten tilassa liikkuvien animaatioiden esittämisen ja vuorovaikutteisten pelisisältöjen kuluttamisen.

Tilapäisiä taideteoksia ja tapahtumia voidaan toteuttaa pysäkkiympäristöissä ja ratikan reitin varrella nykyaikaisen moninaisuus huomioiden. Kestoltaan tilapäisyys voi olla hetkellistä tai käsittää esimerkiksi vuoden pituisen teoksen esilläolajakson. Tilapäisten taideteosten toteuttaminen voi painottua rakentamisvaiheeseen.

Kävellessä koettavat taideteokset ja taidekierrokset

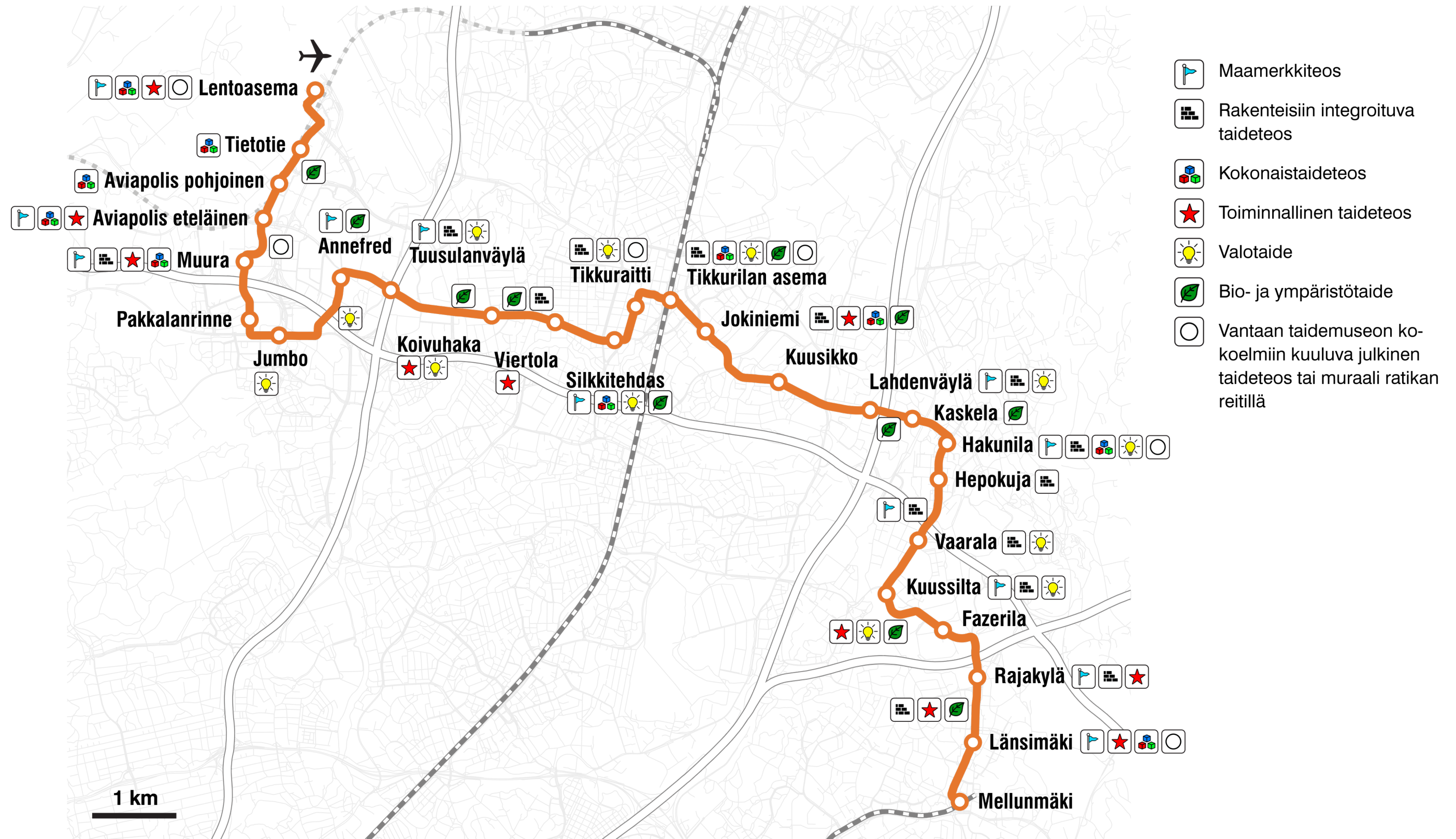
Käveltävyys nousee ehdottomasti yhdeksi avainkäsitteeksi vantaalaisten näkemyksissä toivotusta ratikkakaupungista¹. Rakentamisen aikana voidaan järjestää ohjattuja kävelytapahtumia, kävelylaboratorioita ja taltioita näitä dokumentiksi.

¹ Ratikkakaupungin visio asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden toiveet raportti. Vantaan kaupunki, 2021.

Keimolan moottoristadionin entinen valvontatorni on nykyään interaktiivinen tilataideteos Ombra, jossa voi esiintyä, oleskella ja jota voi soittaa. Vuonna 2019 valmistuneen Ombran lähtökohtana on vuorovaikutuksen ja toiminnan mahdollistaminen. Ombra toimii kokoontumispaikkana ja luo Lincolninaukiolle toiminnallista kaupunkitilaa. Kuvanveistäjä Marjukka Korhonen ja äänisuunnittelija Markus Raivio. Vantaan taidemuseon kokoelma. Valokuva: Sakari Manninen, Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2018.

Ideoita pysäkkiympäristöihin sijoittuvista teoslajeista

Pysäkkiympäristöt

**Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelmassa esitellään 25 pysäkkiä, niiden ympäristöä ja väliin jääviä mahdollisia teoksille sopivia paikkoja sekä kuvaillaan niiden mahdollisuuksia teoskohteina. Eri teoslajeille on yleissuunnitelmas-
sa ehdotettu sijainteja niin ratikan kaavarungon, olemassa olevien taideteosten ja suunnitteilla olevien teosten näkö-
kulmasta kuin myös ratikan taiteen kokonaisuuden perus-
teella. Taideteosten sijainteja on tarkasteltu myös alueelli-
sen yhdenvertaisuuden kannalta**

Vantaan ratikan reitti kulkee yleissuunnitelmassa eri vuosi-
kymmeninä rakentuneiden alueiden läpi kaupunki- ja viherym-
päristössä. Reitin varrelle sijoittuu paitsi tiiviisti rakennettuja
urbaaneja keskustamaisia ympäristöjä myös väljemmin raken-
nettuja alueita. Reitti kulkee ohi metsäisen vyöhykkeen sekä
risteää isoja pääväyliä vaihtopysäkkeineen. Tikkurilan aseman
kohdalla reitti kulkee maan alla ja lentokentällä ratikan pysäk-
kialue nousee sillalle, josta on kulku asematerminaaliin.

Ratikan reitillä taideteoksia voidaan toteuttaa merkitsemään
erityisiä paikkoja, kuten keskeisiä pysäkkejä, aukioita, vihe-

rympäristöjä, näköalapaikkoja tai toiminnallisia paikkoja myös
pysäkkien välillä. Pysäkeille voidaan toteuttaa monenlaista
taidetta: niissä voi olla esimerkiksi digitaalisen taiteen sisältöjä
näytöillä ja valotaideteoksia, ja esim. katupintaan niiden lähei-
syydessä voidaan suunnitella taideteoksia. Itse raitiovaunut voi-
vat myös toimia taiteen alustoina. Vantaan ratikan ympäristöön
voidaan luoda kohtaamis- ja näköalapaikkoja katu ympäristöön
rakentamalla ja luonnon muodostumia esiin nostamalla sekä
taideteoksia toteuttamalla, taiteellisilla ratkaisuilla.

Vantaan ratikan reitin varrelle laadittu kaavarunko ohjaa tai-
teen yleissuunnitelmaa. Se yhteensovittaa ratikan reitin lähiym-
päristön maankäyttöön kohdistuvia tavoitteita ja tarkentaa
yleiskaavan maankäyttösuunnitelmaa. Ratikan kaavarungossa
on ratikkapysäkkien läheisyyteen kirjattu kaupunkirakenteel-
lisia ja -kuvallisia kohokohtia. Osa ratikkapysäkeistä sijoittuu
tärkeiden kaupunkiaukioiden tai niitä yhdistävien raittien
yhteyteen, jolloin pysäkkien kaupunkikuvallinen merkittävyys
korostuu. Viheralueet hulevesireitteineen ja historialliset paikat
osana ratikan ympäristön suunnittelua luovat mahdollisuuksia

Taide osana arjen ympäristöä.

Tikkuparkin sisäänkäynti. Teos lasipinnassa on osa Jaana Brinckin teosta Rangalla (2013-2017), P-kirjain on osa Riikka Latva-Sompin Kotiseutu-teosta (2015). Vantaan taidemuseon kokoelma. Arkkitehtisuunnittelu FCG Finnish Consultin Group Oy. Valokuva: Pekko Vasantola / Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2020.

taiteelle sen eri muodoissa. Yhteydet pysäkeiltä työpaikkakeskittymiin, oppilaitoksiin tai päiväkoteihin ovat huomionarvoisia kohteita liikkumisympäristön elävöittämisessä. Kaavarungossa on osoitettu myös vahvoja kaupallisia julkisivuja, joiden arkkitehtuuriin voidaan liittää paikan tunnistettavuutta lisääviä taideteoksia tai valaistuselementtejä. Ratikan kaavarungon maamerkkejä voivat olla mm. ympäristöstään erottuvat rakennukset, rakennelmat, kolmiulotteiset tai maanpintaan sijoittuvat taideteokset, valotaideteokset sekä muut ympäristöelementit.

Tässä tiivistelmässä esitellään Ratikan taiteen yleissuunnitelman 25:stä pysäkkiympäristöstä kolme erilaista pysäkkiympäristöä. **Tikkurilan** asemalla tulee olemaan suuri käyttäjämäärä ja sen sijainti on keskeinen. **Hakunilan** pysäkki toimii esimerkkinä asuinlähiöstä. **Koivuhaan** pysäkin ympäristössä sijaitsee teollisuuskiinteistöjä, viherreitti ja osa historiallisesta Kuninkaantiestä.

Lisätietoa Vantaan ratikan suunnittelusta saa osoitteesta: www.vantaa.fi/ratikka.

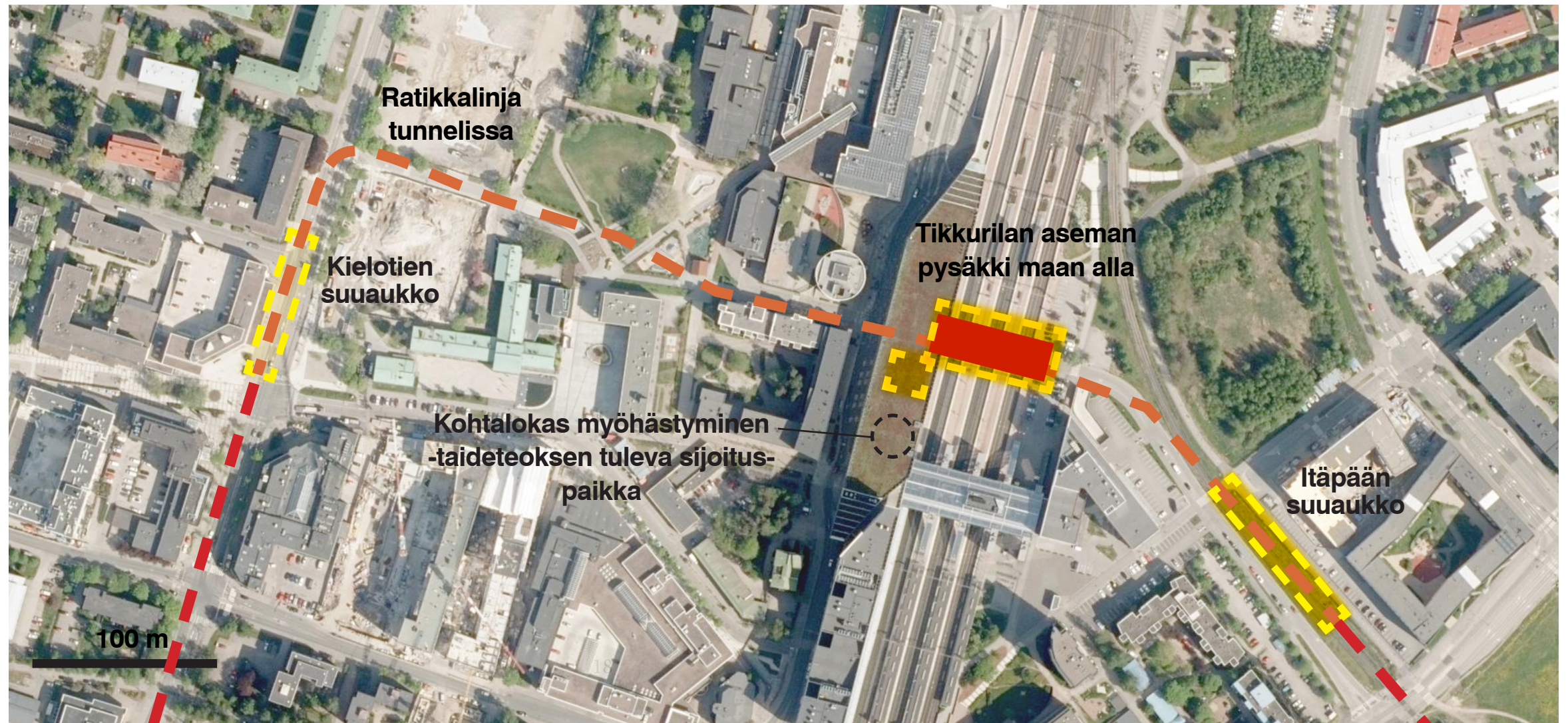
Tikkurilan asema

Vantaan ratikan reitille suunnitellaan toteutettavaksi uusi tunnelin sisältävä katuosuus Tikkurilanraitio, joka sijaitsee yleissuunnitelmassa Tikkurilan keskustassa pääradan molemmin puolin. Tunnelista on vaihtoyhteys ratikasta juniin ja busseihin. Suunnitelmassa ratikka alittaa sille rakennettavassa tunnelissa

Lummekujan, Kirjastopuiston, Ratakujan, kauppakeskus DI-XI:n, pääraiteet ja Santaradan.

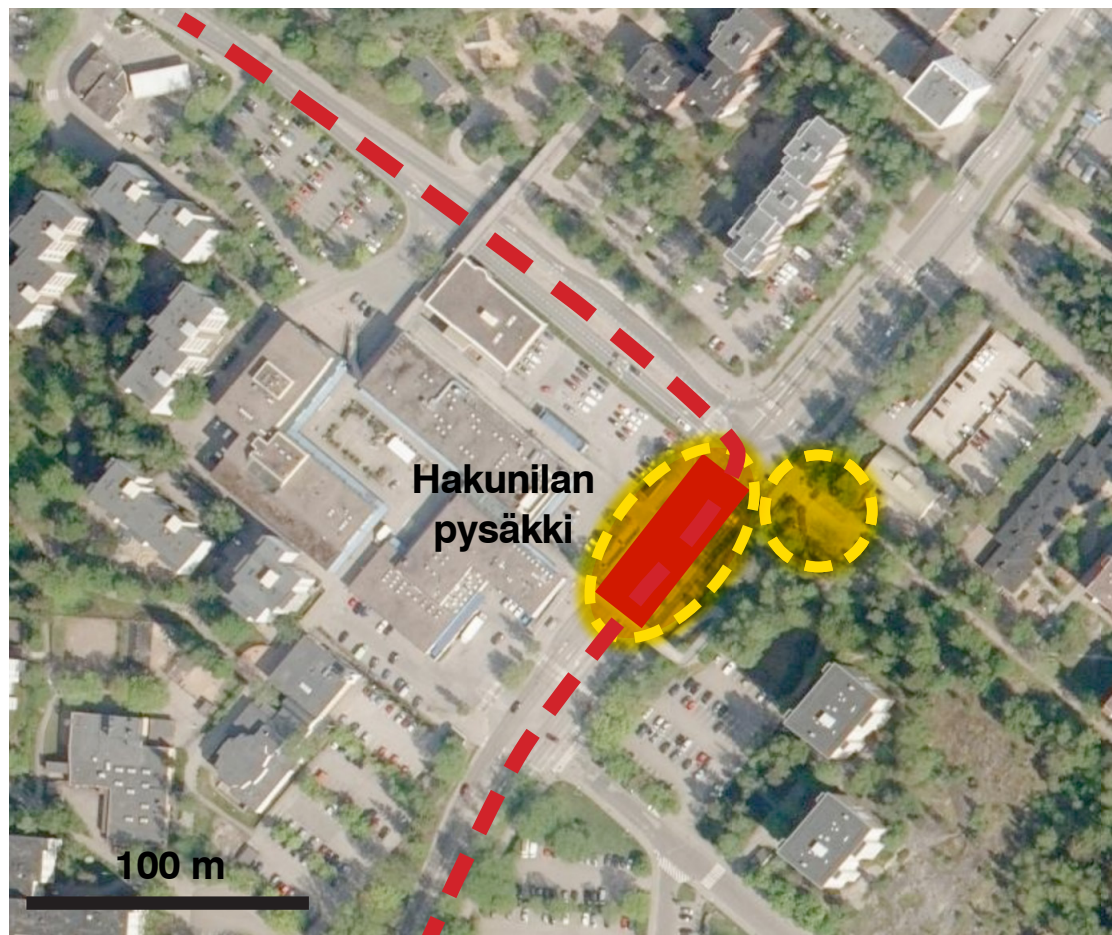
Tikkurilan asemalla taideteokset voidaan integroida tunnelin länsi- ja itäpuolen suuaukkoihin, laiturialueelle ja kulkuyhteyksiin laiturille.

Ilmakuva Tikkurilan aseman ympäristöstä. Taiteelle soveltuvat alueet on osoitettu keltaisella. Kuvaan on merkitty C. A. Edelfeltin aukion yhteyteen valmistuvan Teija ja Pekka Isorätyän Kohtalokas myöhästyminen -teoskonaisuuden sijainti.

Hakunila

Hakunilan ratikkapysäkki sijoittuu keskeisesti uusiutuvan ostoskeskuskorttelin ja keskusraittien liittymäalueelle. Ratikka-aukio toimii tärkeänä joukkoliikenteen vaihtopysäkkinä. Ratikan kaavarungossa osoitetut maamerkit korostavat alueen keskeistä sijaintia. Pysäkiltä on suora yhteys itäisille virkistys- ja kartanoalueille.

Ilmakuva Hakunilan keskustasta. Taiteelle soveltuvat sijaintipaikat on osoitettu keltaisella.

Hakunilan pysäkin ympäristöön ehdotetaan sijoitettavaksi maamerkkiteos katunäkymän päätteeksi, valotaideteos ratikkapysäkille sekä pysäkki- ja katupintaan integroituva taideteos. Taiteilija voi osallistua myös alueen kokonaisvaltaisempaan suunnitteluun yhteistyössä asukkaiden ja muiden suunnittelijoiden kanssa.

Kyytitien varren Skomarsin torppa nousi esiin asukaskyselyssä leimallisena ja tunnistettavana paikkana. Valokuva: FCG.

Visio Hakunilan keskustasta (FCG Arkkitehdit 2019). Paikka taideteokselle sijoittuu Kyytitieltä avautuvan näkymän päätteeseen maamerkkinä.

Koivuhaka

Koivuhaan pysäkki sijoittuu sekä olemassa olevan teollisuusympäristön että kehittyvän asuinalueen viereen. Koivuhaan pysäkin läheisyyteen voidaan toteuttaa taideteos uusiokäytölle otettavan tehdasrakennuksen julkisivuun, sisätiloihin ja piha-alueelle.

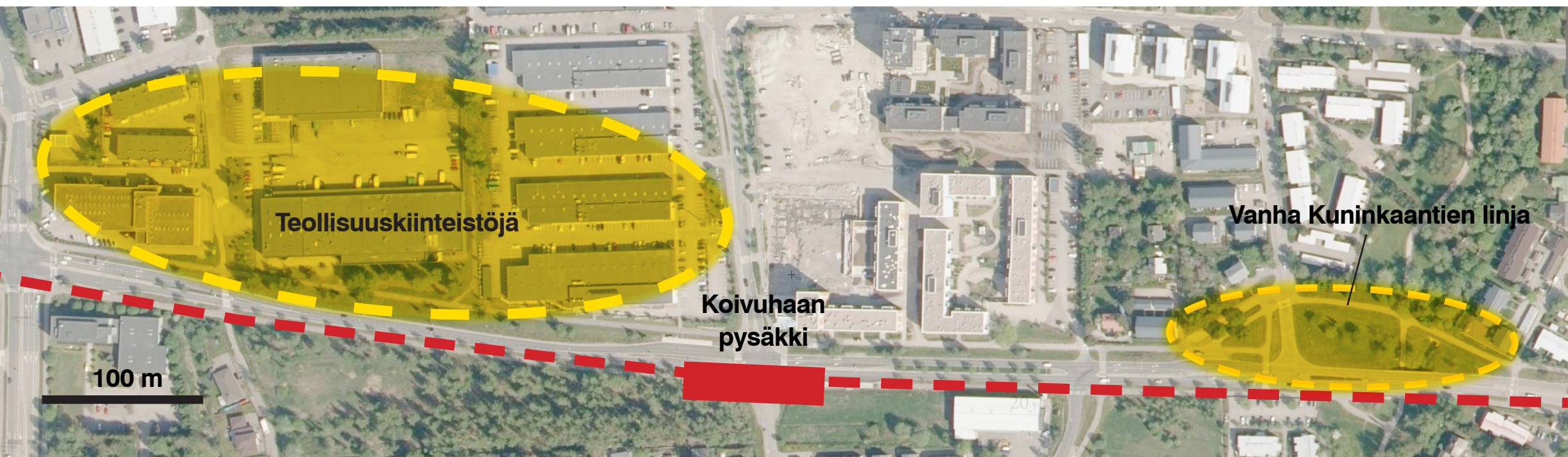
Taiteen yleissuunnitelmassa alueelle ehdotetaan skeitti- ja muun harrastetilan, kuten keppihevosten hyppyradan toteuttamista. Taideteos voidaan integroida osaksi rakennusta, jolloin se voi tavoittaa laajan kaupunkikuvallisen näkyvyyden. Ratikan taiteen yleissuunnitelmassa esitettävien toiminnallisten paikkojen erikoispiirteinä on, että ne voivat olla yhteisöllisiä har-

rastepaikkoja ilman varsinaisia ohjattuja tunteja. Toiminnan tavoitteiden määrittämiseksi tulee kuulla eri ikäisiä kaupunkilaisia. Tämä voidaan toteuttaa osana ratikan taiteen kuratointia yhteistyössä yhteisötaiteilijan kanssa.

Historiallisen Kuninkaantien eli Suuren Rantatien linja saavuttaa tällä alueella Tikkurilantien ja jatkuu Tikkurilantietä itään. Koivuhaan ja Viertolan pysäkkien väliin jäävä pohjois- ja eteläsuuntainen viherakseli on tärkeä visuaalinen solmukohta, jossa yhdistyy Kuninkaantien linja sekä viher- ja siniverkko hulevesirakenteineen. Pysäkillä voidaan toteuttaa valotaideteos ja tuottaa lisäksi Kuninkaantien historiaan liittyvää digitaalista sisältöä.

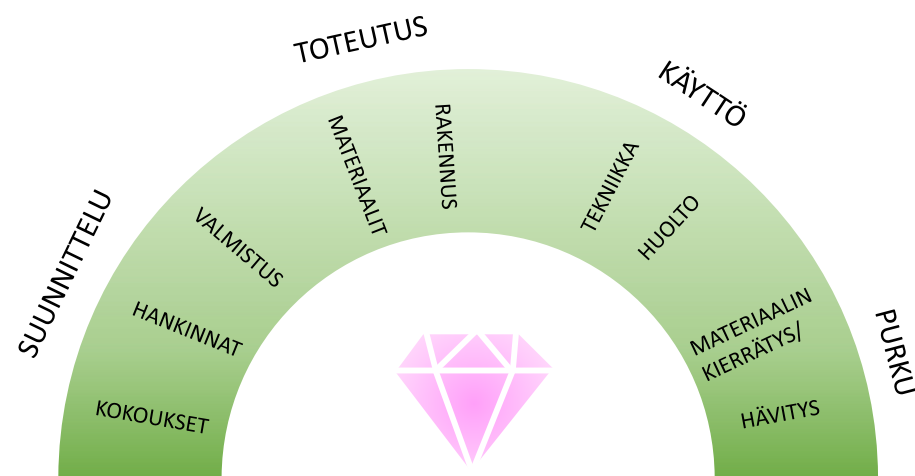
Kuninkaantien vanha linja (kuvassa vasemmalla) kulkee lyhyen matkaa erillään Tikkurilantiestä. Valokuva: FCG.

Ilmakuva Koivuhaan pysäkin kohdalta. Taiteelle alustavasti suositeltavat sijaintipaikat on osoitettu keltaisella.

Jatkotoimet

Ratikan toteuttamisesta päätetään alustavasti kesällä 2023. Mikäli Vantaan ratikka päätetään toteuttaa, jatketaan Vantaan ratikan taiteen yleissuunnitelman toteuttamista valitsemalla taiteelle toimintamalli, jonka vaihtoehdot on kuvattu sivulla kahdeksan. Lisäksi valitaan ratikan taiteen koordinaattori tai taitelijakollektiivi. Heidän tehtävänä on yhteistyössä taidemuseon kanssa tarkentaa ratikan taiteellisia linjauksia, kuten teoslajeja ja teosten sijainteja, kohtaamis-teemaa ja osallistamisen mahdollistamista taideprosesseihin. Yhtenä ulottuvuutena taiteilijoiden luovassa työssä on myös paikan identiteetin tarkastelu osana teoksien suunnittelua.

Julkisen taideteoksen koko elinkaaren ajan tulee huomioida ympäristövaikutukset ja luoda mahdollisuuksia kiertotaloudelle. Kuva: Marjukka Korhonen, Mari Vuolanto ja FCG.

Vesa-Pekka Rannikko: Paikalliset, 2012, Leinelä / Kehärata-aseman pääkiertoliittymä, Koivukylänväylä. Vantaan taidemuseon kokoelma. Valokuva: Tuukka Mielonen / Vantaan kaupunki. © Kuvasto 2020.

Vesa-Pekka Rannikko: Paikalliset,
2012, Leinelä / Kehärata-aseman
pääkiertoliittymä, Koivukylänväylä.
Vantaan taidemuseon kokoelma.
Valokuva: Tuukka Mielonen / Vantaan
kaupunki. © Kuvasto 2020.